

ХАРМОНИЗАЦИЯ И ПРОМЕНИ НА ДДС В РАМКИТЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Ива Попова-Тодорова

1. Данъкът върху добавената стойност в рамките на Европейския съюз

Данъчното облагане и данъчната политика имат твърде важно наднационално значение в рамките на икономическите групировки въобще и на Европейския съюз в частност, който е “най-машабната и висша форма на икономическа интеграция”¹. Счита се, че възниква нова сфера на публичното финансово стопанство и данъчното облагане излиза извън рамките на националните равнища на публичните финанси на страните членки, техните области и региони. *Затова въпросът за икономическата интеграция и хармонизация на данъчното ни законодателство с това на европейските страни заема централно място. Отстраняването на разликата в конкурентните позиции, предизвикани от фискални фактори, каквито са данъците, е целта на т.нар. фискална (данъчна) хармонизация.*

Цел на настоящата статия е да се изяснят основните проблеми, възникнали при хармонизацията на ДДС в рамките на Европейския съюз, както и последните промени, настъпили в резултат на усложнената икономическа ситуация вследствие на Световната финансова криза.

За целите на разработката си поставяме за задача:

- Да представим ДДС и основните моменти, свързани с хармонизирането му в рамките на ЕС.
- Да представим някои от финалните резултати, постигнати за България по време на преговорите на страната за членство в ЕС.
- Да изясним промените, направени в Закона за ДДС, които са съобразени с последните изменения в европейското законодателство.
- Да разгледаме актуалните нововъведения по отношение на нивото на данъчните ставки в страните – членки на ЕС.

Националните данъчни системи в страните от ЕС са силно диференцирани и се отличават с много параметри. Основни елементи в различията са: *данъчната база (какво именно се облага с данък), данъчните ставки и типът на данъка (пряк, косвен*

The purpose of the presented article is to brighten up the basic problems, that arose in the process of harmonization of VAT and the last changes of VAT-rates in the frames of the European union.

Following the purpose of our research we:

- present VAT and the basic issues, connected with its harmonization, in the frames of the EU;
- examine the attempts for synchronization of our tax legislation in the area of the indirect taxes with the European one;
- present some of the basic points, connected with the candidature of Bulgaria for membership in the EU and the relevant negotiations regarding the VAT- taxation, the starting positions of the discussions and the concluding results;
- present some of the last changes of VAT-rates in the frames of EU.

и т.н.). Стратегията на ЕС е не създаване на единна система, а *националните данъчни системи да се направят съпоставими с оглед на задачите на валутно -икономическия съюз.*

Различната степен и равнище на данъчно облагане в отделните страни в различна степен утежняват производствените разходи, респективно цените, и посредством преразпределителни фактори и механизми деформират “естествените” икономически позиции на предприемачите и търговците от страните – партньори в конкурентната борба. Оттук и необходимостта от данъчна хармонизация, от уеднаквяване на данъчните системи, видовете и размерите на отделните данъци. Отстраняването на данъчните диспропорции е важна черта на центростремителните тенденции в Европа, които са насочени към *“поощряване на конкуренцията с оглед да се постигнат едновременно и постепенно интеграцията и икономическият растеж”*². Хармонизацията на данъците в ЕС всякога е преследвала две главни цели:

– да създава еднакви условия за конкуренция на

¹ Стоянов, В. Основи на финансите. Том 2. Галик, София, 2001, с. 519.

² Миланов, Ст. Хармонизация на данъците в ЕС. // Икономически живот, бр. 25, 1996, с. 27.

стопанските агенти от страните участнички, което означава ликвидиране на данъчните граници;

– да съдейства за обединяване и унифициране на вътрешните пазари като основен двигател на интеграционните процеси в района.

“Данъчната хармонизация представлява процес на уеднаквяване на данъчната система на отделните страни до определена степен, при която оставащите разлики не могат да накърняват (деформират) конкурентната борба в рамките на тъй наречения свръхнационален пазар.”³

На практика тази хармонизация се реализира по-бавно и по-трудно, отколкото бе замислена, поради нежеланието на страните да нарушат суверенното си право сами да се разпореждат с данъците. Приетите от Съвета на ЕС мерки засягат само структурите на данъчните бази, докато данъчните проценти си остават на отделните държави.

Изпълнението на програмата за фискална, респективно – данъчна хармонизация, започна с **хармонизирането на косвените данъци**. В рамките на програмата за фискална хармонизация *данъкът върху оборота, или ДДС*, което стана през периода 1.1.1968 г. до края на 1972 г. *Усилията на органите на ЕС се съсредоточват в хармонизиране на данъчните проценти върху добавената стойност*. Не е възможна ефективна конкуренция на общия пазар, ако се запазят различията в косвените данъци, се казваше от Комисията на ЕС още в края на 60-те години. Данъкът върху добавената стойност замести редица други косвени данъци. Главното преимущество на този данък е, че във всеки стадий на производството може да се изчисли величината на заплащания данък.

От 1977 г. ДДС се разчита в ЕС по единна система, въпреки че се запазва значителна диференциация в количествените ставки и по тяхното равнище. Различните размери на данъка върху оборота, респективно ДДС, оказват *нееднакво влияние върху равнището на цените и условията на конкуренция*, в случай че стоките, в чиито цени се съдържа по-голям размер косвен данък, бъдат по-неконкурентоспособни на международния пазар, и обратно. В миналото броят на ставките и нивото са били различни, напр. в Дания – една ставка на процентите, в Ирландия и Португалия – 4, в Белгия – 7. Големината на ДДС ставката е варираща от 38 % върху някои предмети на разкош в Италия до 0 % върху стоки от първа необходимост във Великобритания и Ирландия. През време на световната икономическа криза от 1929–33 г. някои страни, като Германия например, започват да освобождават от

облагане с ДДС *износа*, като средство за стимулирането му, с надежда това да активизира и производството. След II Световна война *освобождаването от облагане с ДДС, респективно ДДС, се превърна в общоприет принцип и практика*. Постепенно се утвърди и получи международно признание и приложение принципът страната, която изнася стоки, да ги освобождава от ДДС, а страната, която ги внася, да ги облага така, както облага стоките – национално производство. По такъв начин равнището на вътрешните цени се изолира от влиянието на равнището на размерите на ДДС на други страни. То се обуславя само от вътрешните, национални размери на данъка. **Прилагането на този принцип, който по същество означава всяка страна самостоятелно да определя равнището на ДДС, който трябва да се включи във вътрешните цени, изисква съблюдаване на международни данъчни граници за освобождаване на износа и за облагане на вноса.**

Изхождайки от тези слабости, в Бялата книга на Комисията на ЕС (КЕС), публикувана през 1987 г., бяха предложени мерки, целящи сближаването на данъчните ставки в ДДС. Базовото ниво на ДДС се определя в пределите от 14 % до 20 %. Привилегированите ставки (на хранителните продукти, лекарства и книги) са от 4 % до 9 % и с повишена ставка са топливото, тютюнът и алкохолът. *Програмата на КЕС акцентира върху съкращаване броя на данъчните ставки на ДДС, а не върху идентифициране на тяхното абсолютно значение*. Тези предложения обаче породиха силна реакция от страна на националните администрации и от частния бизнес. Дания и Ирландия заявиха, че ще загубят значителна част от данъчните си постъпления, а в Люксембург данъчната хармонизация може да доведе до преки загуби на множество фирми, чието процъфтяване е свързано с много ниско равнище на косвените данъци. Проблемът с различните размери на данъка, както беше показано по-горе, може да се реши с освобождаването на износа от облагане с ДДС или облагането му с нулева ставка, както бе прието и със ЗДДС у нас от 1.1.1999 г. – положителна промяна с оглед стимулиране на износа.

Известно е, че органите на ЕС издават решения с препоръчителен и задължителен характер за страните членки, включително и в областта на данъчната система и политика⁴. Едно от тези указания от 19.X.1992 г., предвижда всички страни – членки на ЕС, от 1.1.1993 г. да прилагат **общ или единен размер по отношение на ДДС от 15 %**, предоставяйки на страните от ЕС правото сами да

³ Стоянов, В. Теоретични, институционални и международни основи на данъчното облагане. Люрен, София, 1994, с. 142.

⁴ Стоянов, В. Косвените данъци и единният общ пазар на ЕО. // Данъчна практика, бр. 3, 1993, с. 10.

установяват график за тяхното въвеждане и да запазят нулевите ставки във формата на “постоянно действащо изключение”. Но и тази мярка бе отгледена от някои страни, чието ниво на ставки е по-ниско от предложеното. Все още ДДС е 15 % за Кипър и Люксембург, а 25 % за Дания и Швеция.⁵ Допуска се прилагането на намален данъчен размер в границите до две ставки, които не могат да бъдат под 5%, но едната от тях може да се прилага по изключение за период от четири години. Например в Швейцария, която не е член на ЕС, ставката на ДДС е 8 % с редуцирани ставки в размер на 3,8 % и 2,5 %.⁶ **Очевидно е, че целта е да се изгради една обща и единна, в рамките на ЕС, информационно-контролна служба с оглед да се сведат до минимум възможностите за отбягване плащането на косвените данъци.**

Всички изменения в ЗДДС преди 2007 г. си поставяха все нови и всъщност стари задачи – за синхронизиране на нашето данъчно законодателство в областта на косвените данъци с европейското и с поетите от нас ангажменти за кандидатурата ни за членство в Европейския съюз.

Необходимостта от промени в законите възникна и във връзка с втората вълна на данъчната реформа в страната ни, която се наложи с въвеждането на валутния борд и споразуменията с МВФ. В началото на 1998 г. бе започната **данъчна реформа**, която бе “крайъгълният” камък в усилията на България за стабилизиране на икономиката. В условията на **валутен борд**, при който не можеше да се овладее намаляващото потребление, стана необходимо оформянето на една “стройна” и ефективна данъчна система, която да изпълнява успешно функциите на регулатор на потребителския избор с цел повишаване на потреблението, а оттам и стимулиране на икономическия растеж. Промените в ЗДДС бяха съобразени с европейското законодателство дотолкова, доколкото позволяваха споразуменията ни с МВФ и Световната банка и въпреки проявения стремеж за хармонизация в тези закони безспорен факт бе, че те не целяха пълна хармонизация, а отчитаха и етапа на икономическо и законодателно развитие на страната ни.

Данъчните закони са в тясна връзка с други закони, правилници, наредби, кодекси. В такъв аспект данъчното законодателство не може да бъде разглеждано като независимо от общата нормативна база. *Хармонизирането му с европейското следва да се извършва само и с адекватното хар-*

монизиране на цялата ни нормативна база с европейските директиви. При изготвянето на определен проект много често се взема за основа отделен закон на една европейска държава, като се пренасят разпоредбите, без да се отчитат спецификите на нашето законодателство и законодателството на съответната държава. Практиката показва, че такива закони, макар и хармонизирани, трудно се прилагат и вписват в законодателството ни като цяло. “*Като се има предвид, че се вземат различни закони от различни европейски държави, то всеки може да си представи каква хармонизация може да има между самите български закони, които вече са хармонизирани с европейските...*”⁷. Изпреварването или забавянето в хармонизацията на данъчното законодателство няма да създаде необходимите условия и среда за развитието на бизнеса у нас. Нещо повече, нарушаването на основните принципи в данъчните закони има антипазарен ефект, влияещ негативно на икономическия растеж.

2. Преглед на резултатите от преговорите с ЕС преди присъединяването на България през 2007

Изчитането на няколко хиляди страници позволява да сравним какво е договорила България и какво постигнаха 10-те нови членки на ЕС⁸.

За да се отговори на въпроса дали България успешно е договорила членството си в ЕС, трябва да се вземе за отправна точка това, което сме постигнали ние на фона на договореното от 10-те страни, които станаха членки на Евросъюза на 1 май 2004 г. Тъй като е невъзможно да бъде обхванат целият обем мерки (това са хиляди страници), ще се съсредоточим в областта на издействаните преходни периоди и дерогации (изключения от определени европейски политики). Всъщност преговорите с ЕС представляват договаряне на някои отлагания, най-често временни, от прилагане на задължения.

Другата отправна точка, която трябва да се вземе предвид, е сравнението на исканията на България в момента на отварянето и представянето на преговорните позиции с окончателния резултат. България започна преговорите, без да има готовност за това, като междуременно тя и Еврокомисията смениха по трима главни преговарящи. За разлика от десетката, от която ни разделиха в края на управлението на Иван Костов, България се движеше в браздата,

⁵ Стоянов, В. Проблеми на фискалната хармонизация. Банки. Инвестиции. // Пазари, кн. 2, 2000, с. 40.

⁶ <http://www.tmf-vat.com/vat/eu-vat-rates.html>.

⁷ Колчев, В. Данъчната политика не се изчерпва само с размера на данъчните ставки. // Капитал, бр. 27, 2000, с. 20.

⁸ <http://www.segabg.com/01072004/p0050005.asp>.

издълбана с много усилия от десетката и на първо място от Полша. Доказателство за това е финансовата рамка на присъединяването ни – България нямаше свой насрещен документ, така че правителството приветства спуснатото от Брюксел. Трябва да бъде отбелязано, че Евросъюзът спазва пропорциите и не направи друго предложение. Важна особеност, която следва да бъде взета предвид при оценката на работата на преговарящите, е, че се изискваше главно бързо приключване на преговорите, като при последното правителство определено се забелязва ускоряване на процеса.

Голяма част от преговорната глава десета – “Данъчна политика” има отношение към ДДС. В нея прави впечатление фактът, че други страни кандидатки са издействали много по-големи отстъпки. България е поискала постоянна дерогация за прага за регистриране по ДДС, който да бъде определен на 50 000 лева от датата на членството. По-богатият Кипър си е издействал праг от 15 000 евро, а Латвия – от 17 000. Другите отстъпки, получени от България, са нулево ДДС при международния транспорт, специален режим на ДДС за алкохол за собствена консумация и по-ниско ДДС за цигарите само до 31 декември 2007 г. За сравнение: Кипър си е издействал нулево ДДС за хранителните продукти, лекарствата, ресторантите за близо 3 години след членството (до 31 декември 2007 г.), както и освобождаване от ДДС за продажби на земя, предназначена за строителство. Естония, Чехия и Унгария имат намалено ДДС близо 3 години след членството за отоплението, Унгария има намалено ДДС за газта и електричеството една година след членството, Чехия има намалено ДДС за строителството. Малта има нулево ДДС за храните и лекарствата до 31 декември 2009 г., близо 5 години след членството, нулево ДДС за водата, новото строителство и земята за строителство. Полша има нулево ДДС за книгите до 31 декември 2007 г., намалено ДДС за екологическите горива една година след членството, намалено ДДС за строителството до 31 декември 2007 г., свръхнамалено ДДС за селскостопански семена, торове и други необходими за производството стоки. Словакия има намалено ДДС за отоплението до края на 2008 г., намалено ДДС за строителството до края на 2007 г. и намалено ДДС за електричеството и газта една година след членството. В първоначалните позиции на България е имало искане за преходен период от 5 години при облагането с ДДС на протези, медикаменти и технически средства за инвалиди, но сме получили такъв само до 31 декември 2007 г., т.е. една година.

3. България и последните регламенти и директиви на ЕС⁹ относно ДДС

По отношение на хармонизацията и фината настройка на данъчното законодателство в рамките на ЕС настъпват промени, отразени в директиви и регламенти на ЕС¹⁰.

Българските законодатели се стремят да привеждат в унисон Закона за ДДС и своевременно да отразяват наложените промени. За пример може да се посочи и Законът за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност (ДВ, бр. 63 от 2006 г.), в сила от 01.01.2011 г. (обн. ДВ, бр. 94 от 30 ноември 2010 г.). В документа М О Т И В И¹¹ към проекта на Закона за изменение и допълнение не са разяснени основните съображения относно причините за направените промени, както и документите, издадени от ЕК, които са взети предвид.

Направените предложения за изменение и допълнение на Закона за данък върху добавената стойност са във връзка с необходимостта от хармонизация на българското данъчно законодателство с изискванията на европейските директиви и решения на Съда на ЕО в областта на косвеното облагане, както и с прецизиране на текстове за улесняване на практическото прилагане на закона.

Промени във връзка с изискванията на Директива 2009/162/ЕС на Съвета за изменение на различни разпоредби от Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данъка върху добавената стойност:

Направени са изменения относно правилата за облагане на доставките на газ и електроенергия. С новите разпоредби се предвижда специалният режим да се прилага също така и за доставката на газ, транспортиран чрез газопроводи, които не са част от системата за пренос, т.е. режимът ще се прилага за вноса и доставката на газ чрез всякакви системи за природен газ, разположени на територията на Общността, или всякакви мрежи, свързани с такива системи.

Предлага се и вносът чрез плавателни съдове, когато газът се захранва в система за природен газ или в мрежа от газопроводи, преди системата да бъде освободен. Механизмът за облагане с ДДС на

⁹ Директивата е нормативен акт, приет от институции на Европейския съюз. Заедно с Регламентите и Препоръките (Reglements, Recommendations), Директивите са част от Европейското законодателство. За разлика от Регламента, който се прилага изцяло и директно, Директивата определя цели, които да се постигнат от страните членки в определен срок. Този срок позволява на националните правителства да се адаптират към новата регламентация.

¹⁰ <http://gost.bg/index.php?topic=349.0>

¹¹ www.minfin.bg/document/8306:3

мястото на консумация ще се прилага вече и по отношение на топлинната и хладилната енергия, като така ще се изравнят правилата на данъчно облагане за тези стоки, което от своя страна ще спомогне за избягване на каквото и да е нарушение на конкуренцията между държавите – членки на ЕС.

Друга промяна в законопроекта е свързана с правното основание за освобождаване на някои сделки от ДДС, ползвано от международните организации и Общностите и някои агенции и други органи на Общността. Правното основание за освобождаване от ДДС на някои сделки от ДДС за Общностите и някои агенции и други органи на Общността вече ще е Протоколът за привилегиите и имунитетите на Европейските общности от 8 април 1965 г. по отношение на някои покупки, осъществявани за техните официални нужди. Протоколът е специфичен и следва да се разграничава от правното основание за освобождаването на някои сделки от ДДС, от които по принцип се ползват международните организации.

Промени във връзка с изискванията на Директива 2009/69/ЕО на Съвета за изменение на различни разпоредби от Директива 2006/112/ЕО относно общата система на данъка върху добавената стойност по отношение на избягване на данъци по внос:

Изисква се при внос на стоки с цел извършване на последваща доставка с тези стоки в държава – членка на Общността, задължително да се посочи българският ДДС номер на вносителя, както и ДДС номерът на купувача, издаден от държавата членка, за която е последващата доставка на стоките, или ДДС номерът на вносителя, издаден от държавата членка, за която е последващата доставка на стоките.

Промени във връзка с изискванията на Директива 2008/8/ЕО на Съвета от 12 февруари 2008 година за изменение на Директива 2006/112/ЕО по отношение на мястото на доставка на услуги:

Приложното поле на специалното правило за облагане по мястото на фактическо провеждане на услуги, свързани с културни, художествени, артистични, спортни, научни, образователни, развлекателни или подобни дейности се разделя на две. Промяната стеснява обхвата на това правило за случаите, при които получатели са данъчно задължени лица, като тяхното място на изпълнение ще се определя по общото правило, т.е. там, където е установен получателят – данъчно задължено лице. Само достъпът, предоставен на данъчно задължени лица, до културни, художествени, артистични, спортни, научни, образователни, развлекателни или подобни събития (като например панаири и изложби) ще се облага там, където фактически е съби-

тието. По същото специално правило се облагат и свързаните с този достъп съпътстващи услуги.

Директива 2009/132/ЕО на Съвета от 19 октомври 2009 година за определяне на приложното поле на член 143, букви б) и в) от Директива 2006/112/ЕО по отношение на освобождаването от данък добавена стойност при окончателен внос на някои стоки:

Промените основно са свързани с освобождаване от ДДС на вноса на стоки, за които е предвидено освобождаване от мита съгласно митническата тарифа.

Чрез транспониране на текста на чл. 224 от Директива 2006/112/ЕО на Съвета относно общата система на данъка върху добавената стойност в законопроекта е допълнена разпоредба, предвиждаща фактура или известие към фактура от името и за сметка на доставчика – данъчно задължено лице, да може да се издава и от получателя по доставката, ако има предварително писмено споразумение между двете страни. Процедурите за приемане между доставчика и получателя ще бъдат уредени в ППЗДДС.

Промени, продиктувани от решение на Съда на ЕС и за отразяване на констатирани несъответствия с правото на Общността:

Променено е данъчното третиране на предоставянето на концесии, които от дейност извън обхвата на закона вече ще се превърнат в облагаема доставка, част от независимата икономическа дейност на орган на местна и държавна власт. Изменението се налага предвид решение на Съда на ЕС по дело C-174/06. Във връзка с изменението на концедента е дадено право на приспадане на данъчен кредит за стоките и услугите, придобити след 01.01.2007 г., за които не е било налице това право. Предложена е разпоредба, съгласно която за сключените до влизане в сила на законопроекта концесионни договори ще се счита, че ДДС е включен в договореното възнаграждение.

Изравнено е прилагането на намалена данъчна ставка за настаняване от хотелиери, като намалена ставка вече ще се прилага за всички доставки по настаняване, а не само за тези, които са част от организирано пътуване.

Същевременно е предложено увеличаване на сега действащата ставка, като новата предложена ставка (14 %) също попада в обхвата на намалена ставка по смисъла на европейското законодателство.

Доставките на зъбни протези ще са освободени доставки по смисъла на ЗДДС, само когато се доставят от зъболекари или зъботехници.

Направени са и промени, свързани с прецизиране на текстове и за решаване на проблеми, възникнали при практическото прилагане на закона.

В тази посока е уточнено, че лица, регистрирани само за доставки на услуги при придобиване или доставка на ново превозно средство, също прилагат специалния ред за тази стока, относим към нерегистрираните по закона лица.

С цел улесняване на администрирането на приемането на VIES-декларациите, в които се отразяват вътреобщностните сделки на лицата, и предвид обстоятелството, че лицата преимуществено ползват интернет за подаване на тези декларации (около 80 % от задължените лица ползват електронния път за подаване), е предложено подаването на такава декларация (заедно със справка декларацията и отчетните регистри) да става само по електронен път.

4. Промени на данъчната ставка на ДДС в страните на ЕС

Въпреки опитите за хармонизация на данъчното законодателство в ЕС различията в размера на данъчните ставки, както и в броя им, са все още значителни. За важен успех може да се приеме сравнителното редуциране на броя на ставките. В Дания ставката е само една в рамките на 25 %, докато останалите членки прилагат една стандартна и една или две намалени ставки за някои от стоките и услугите. За сравнение преди години в някои от държавите са прилагали пет, шест или седем различни ставки¹².

В резултат на фискалната криза в Европейския съюз¹³ са приети множество мерки за намаляване на бюджетния дефицит и дълга на държавите членки с оглед на заложените в Пакта за стабилност и растеж изисквания за размер на бюджетния дефицит от 3 % от БВП и на държавния дълг от 60 % от БВП. Основната цел на мерките е намаляването на дефицита на страните членки до границата от 3 % и стабилизиране на нивото на държавния дълг в средносрочен план. Една от мерките в някои страни е увеличаването на ДДС ставката.

В таблица 1 могат да се видят систематизирани ДДС ставките, промените, които са наложени, и сроковете, от които влизат в сила. Промените са между един и пет п.п., което е значителна амплитуда. Оказва се, че от средата на 2009-а до 2011 г. почти половината от страните членки, с цел да компенсират ниските приходи в хазната и в стремежа си да намаляват бюджетните си дефицити, са били принудени да увеличат ДДС ставката. В три от членките на ЕС ДДС ставката е в размер на 25 % – Унгария, където от юли 2009 г. се наложи вдигане с 5 % – от 20 %, Дания и Швеция. По този показател отличници остават Люксембург и Кипър, които

успяват да я задържат на ниво от 15 %. Така стандартната ДДС ставка остава в широките граници – между 15 % и 25 %, като доста от страните в ЕС все повече се приближават към горната граница.

Таблица 1
Промени на ДДС ставката от 2009 г. насам в страните – членки на ЕС¹⁴

Страна – членка на ЕС	Увеличение			Валидно от
	от %	на %	?	
2009 г.				
Унгария	20	25	5	1.7.2009
Литва	18	21	3	1.9.2009
Естония	18	20	2	1.7.2009
2010 г.				
Румъния	19	24	5	1.7.2010
Гърция	19	23	4	2.5.2010
Финландия	22	23	1	1.7.2010
Словакия	19	20	1	6.9.2010
Чехия	19	20	1	1.1.2010
Испания	16	18	2	1.7.2010
2011				
Великобритания	17,5	20	2,5	4.1.2011
Латвия	21	22	1	1.1.2011
Полша	22	23	1	1.1.2011
Португалия	20	23	3	1.1.2011
2011–2014				
Ирландия	21–2010	23	2	2013
без промяна				
Дания	25			1992
Белгия	21			1996
Австрия	20			1984
Италия	20			1997
България	20			1999
Франция	19,6			2000
Германия	19			2007
Люксембург	15			1992
Малта	18			2004
Холандия	19			2001
Словения	20			2002
Швеция	25			1990
Кипър	15			2003

От 1 януари тази година размерът на данъка върху добавената стойност във Великобритания се повиши на 20 %, от досегашните 17,5 %¹⁵. Това е

¹² http://ime.bg/pr_bg/216-7.htm

¹³ www.minfin.bg/document/8632:1

¹⁴ www.tmf-vat.com/vat.html

¹⁵ www.economynews.bg/в-европа-вдигат-смело-ддс-news15011.html

втора промяна на този налог в рамките на година. От януари 2010 г. данъкът бе намален на 15 %, като намерението на тогавашното правителство на Гордън Браун бе да съживи икономиката и да стимулира потреблението. Увеличеният сега ДДС трябва да донесе до 13 млрд. лири в борбата с рекордния бюджетен дефицит в страната. Домакинствата от средната класа ще плащат с около 600 лири повече данъци след повишаването, показва проучване на в. *Times*. Бизнесът предупреди, че данъкът може да има разрушителен ефект върху крехката икономика. Според новите стойности на ДДС цената на бензина ще се покачи до 1,20 лири за литър, а средната цена на халба бира за първи път ще стане 3 лири. Цените на много стоки и услуги ще се покачат с над три пъти увеличението на ДДС, отбелязват медиите на острова.

Три страни в ЕС рязко вдигнаха ДДС през миналата и тази година. Най-голяма драма и неразбория предизвика данъкът в Румъния. Румънското правителство промени ставката на ДДС от 19 % на 24 % и тя влезе в сила на 1 юли 2010 г. През октомври обаче депутатите от управляващата коалиция гласуваха ДДС на основните хранителни продукти, като хляб, месо, мляко, олио и захар да бъдат облагани с 5 % ДДС, не с 24 %. През ноември президентът Траян Бъсеску обяви, че вероятно ще върне в парламента законите за намаляването на ДДС върху основните хранителни продукти, които депутатите от управляващата коалиция признаха, че са подкрепили по погрешка. Унгария също миналата година рязко увеличи ДДС – от 20 % на 25 %, поради което в момента е сред страните с най-висока инфлация в ЕС.

Испанският ДДС скочи пак през лятото от 16 % на 18 %, като засегна цените на облекла, електроуреди, алкохол. ДДС при храните се увеличи от 7 % на 8 %, ставката е валидна и за безалкохолните напитки, хотелиерството и ресторантьорството. Продуктите от първа необходимост (ориз, яйца, хляб, плодове и зеленчуци) не бяха засегнати.

Храните и услугите в Гърция също поскъпнаха заради повишената ставка на ДДС от началото на годината, която се вдига от 11 на 13 %. Увеличението ще засегне хиляди стоки, а също така сметките за ток и газ, цените на такситата, магистралните такси и влаковете, електрическите и ВиК услуги, съобщават медиите в страната. Единственият оазис са намаленията на лекарствата и хотелските услуги, чието ДДС пада на 6,5 %.

Във Франция подготвят обществото за вдигане на ДДС. Въпросът е кога ще се случи това. Според Ален Минк, съветник на Никола Саркози, нито една

европейска страна няма да избегне увеличение на ДДС с поне 2 %. На фона на всичко това Германия има намерение да намали ДДС, за да подкрепи потреблението. Данъкът в страната бе увеличен в началото на 2007 г. с три пункта – от 16 % на 19 %.

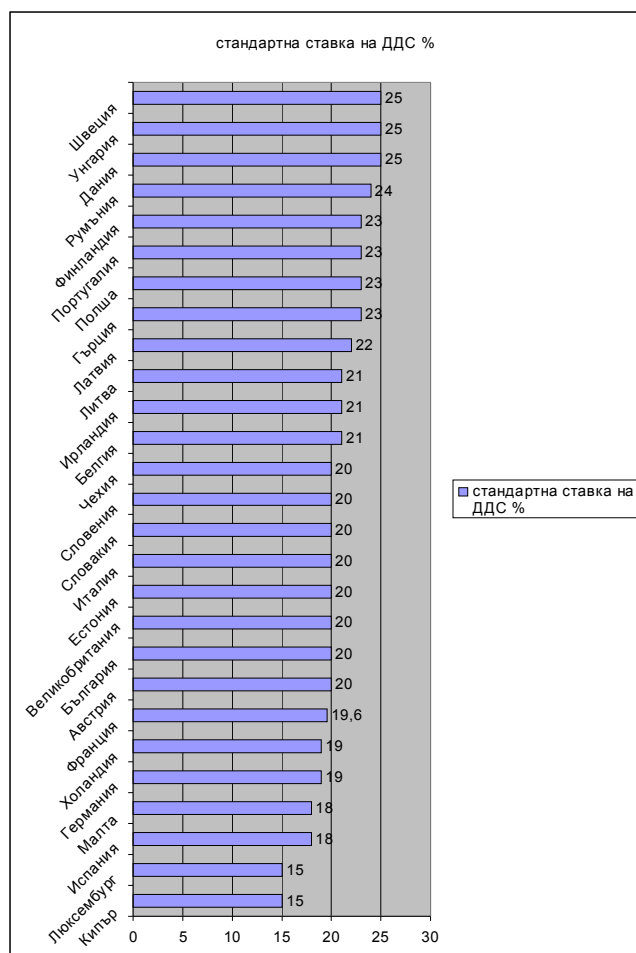
Може да се признае успехът на българското правителство за запазване на ДДС ставката на ниво от 20 %. Въпреки обмисляното увеличение на 22, 23 дори 24 %, в крайна сметка се стигна до решение данъкът да остане непроменен.

Резултатите от наложените промени тепърва ще се установяват и анализират. Изводът, който може да се направи, е, че като цяло хармонизирането по отношение на нивото на ДДС и достигането на **общ или единен размер по отношение на ДДС** остава в сферата на предписанията. Установяването на ДДС ставката на нива между 15 % и 25 % – една доста широка амплитуда, показва и различните позиции на държавите членки относно нивото на този данък. Обективни обстоятелства налагат вдигането на ставките, но сумарният ефект върху потреблението, бизнеса и икономиката на ЕС тепърва ще се установява. За сравнение в Швейцария, която не е членка на ЕС, нивото на ставката е в размер на 8 %. Възникналите сериозни кризисни смущения в страните – членки на ЕС изискват задълбочено анализиране на ситуацията и макар че ДДС е главният приходоизточник в хазните – между 43–45 %¹⁶, трябва да се отчете и фактът, че правителствата рискуват с покачването на ставките, тъй като крайният ефект върху разклатената европейска икономика тепърва ще се отчита.

За осъществяване на прехода – от създаване на макроикономическа стабилност към изграждане на **работеща високопродуктивна пазарна икономика**, способна да устои на конкурентния натиск в Европейския съюз, е необходимо отстраняване на данъчните диспропорции чрез постепенно хармонизиране на българското данъчно законодателство с европейското. То следва да се извършва само с адекватното хармонизиране на цялата нормативна база на нашата държава с европейските директиви.

Крайната цел по отношение на данъчната хармонизация и промени в рамките на ЕС е прилагането на максимално ефективно данъчно облагане, способстващо за изграждането на работеща конкурентоспособна икономика в целия съюз.

¹⁶ www.economynews.bg/в-европа-вдигат-смело-ддс-news15011.html

Графика 1. ДДС ставки в страните – членки на ЕС¹⁷

Литература

1. **Колчев, В.** Данъчната политика не се изчерпва само с размера на данъчните ставки. // Капитал, бр. 27, 2000.
2. **Миланов, Ст.** Хармонизация на данъците в ЕС. // Икономически живот, бр.25, 1996.
3. **Стоянов, В.** Косвените данъци и единният общ пазар на ЕО. // Данъчна практика, бр. 3, 1993.
4. **Стоянов, В.** Основи на финансите. Том 2. Галик, София, 2001.
5. **Стоянов, В.** Проблеми на фискалната хармонизация. Банки. Инвестиции. // Пазари, кн. 2, 2000.
6. **Стоянов, В.** Теоретични, институционални и международни основи на данъчното облагане. Люрен, София, 1994.
7. <http://www.dnevnik.bg/>
8. www.economynews.bg/в-европа-вдигат-смело-ддс-news15011.html
9. <http://gost.bg/index.php?topic=349.0>
10. http://ime.bg/pr_bg/216-7.htm
11. www.minfin.bg/document/8632:1
12. www.minfin.bg/document/8306:3
13. <http://www.segabg.com/>
14. www.tmf-vat.com/vat.html

Адрес за контакти

Ас. Ива Жорж Попова-Тодорова
ВСУ „Черноризец Храбър”

¹⁷ www.tmf-vat.com/vat.html